

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 5.9.2012
COM(2012) 485 final

2012/0234 (NLE)

Návrh

DOPORUČENÍ RADY

o uznávání neformálního a informálního učení

{SWD(2012) 252 final}
{SWD(2012) 253 final}

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

1. SOUVISLOSTI NÁVRHU

Význam vytvoření nových příležitostí k učení

Současné příležitosti k učení jsou neomezené, prostorově neohraničené a okamžité. Jednotlivci se učí a osvojují si nové dovednosti a schopnosti nejen v tradičním prostředí třídy (formální učení), nýbrž stále více i mimo třídu. K důležitému učení dochází v práci, zapojením do organizací občanské společnosti nebo ve virtuálním prostoru, který poskytuje internet a mobilní zařízení, a to individuálně nebo společně s jinými. Podniky svým zaměstnancům stále častěji nabízejí příležitosti ke vzdělávání v zájmu zvýšení jejich kvalifikací prostřednictvím organizovaného, avšak neformálního učení. V globálním a propojeném světě, kde technologie jednotlivcům umožňují učit se mnoha různými způsoby, například prostřednictvím otevřených vzdělávacích zdrojů a na dálku, se rovněž informální učení stává stále důležitějším.

Zapojení a posílení postavení všech učících se osob díky znalostem získaným učením je nezbytným předpokladem ke zvládnutí rychlých hospodářských a technologických změn, častějších změn pracovního místa v průběhu života a k tomu, aby si jednotlivci byli nuceni osvojovat vyšší a relevantnější dovednosti za účelem dosažení vyšší zaměstnatelnosti, produktivity a hospodářského růstu.

V dnešní situaci rostoucí nezaměstnanosti, což je obzvláště palčivý problém u mladých lidí, a nedostatečného hospodářského růstu je naléhavě nutné umět využít nové příležitosti k učení mimo formální systém a dovednosti takto získané: Evropa potřebuje rozvinout správnou kombinaci dovedností a dosáhnout lepšího souladu mezi dovednostmi a pracovními místy, aby se podpořila konkurenceschopnost a prosperita.

V tomto rámci musí vzdělávací a kvalifikační systémy všem občanům¹ umožňovat, aby ukázali, co se naučili mimo školu, a aby tyto znalosti využívali ve svém profesním životě nebo při dalším učení. Toho lze dosáhnout uznáváním výsledků neformálního a informálního učení; v tomto procesu pověřený subjekt potvrzuje, že jednotlivec dosáhl výsledků učení (znalostí, dovedností a schopností) na základě příslušného standardu.

Neformální a informální učení v rámci strategie Evropa 2020

Uznávání znalostí získaných neformálním a informálním učením v členských státech EU významně přispívá k cíli EU spočívajícímu v dosažení inteligentního a udržitelného rozvoje podporujícího začlenění, který byl stanoven ve strategii Evropa 2020. Jeho dopad na fungování trhu práce může být značný: mechanismy uznávání umožní větší transparentnost, pokud jde o dostupné dovednosti pracovníků, a usnadní dosažení lepšího souladu mezi dovednostmi a požadavky trhu práce, podpoří lepší přenositelnost dovedností mezi jednotlivými podniky a odvětvími a usnadní mobilitu na evropském trhu práce. Usnadněním profesní a geografické mobility a umožněním lepšího souladu dovedností může mít uznávání významný dopad při řešení problému nedostatečných dovedností v rostoucích odvětvích a může podpořit hospodářskou obnovu.

¹ Týká se občanů EU a všech státních příslušníků třetích zemí, kteří legálně pobývají v Evropské unii.

Vzhledem ke stárnutí populace a zmenšujícímu se počtu pracovních sil může uznávání znalostí získaných neformálním a informálním učením vést k tomu, že osoby, které jsou od trhu práce nejvíce vzdáleny, se přiblíží k novým příležitostem k učení a k pracovním příležitostem a že bude možné lépe využít veškerého lidského kapitálu, aby se snížila nezaměstnanost a podpořila produktivita a konkurenceschopnost. Uznávání může podpořit zejména mladé nezaměstnané osoby, které hledají své první zaměstnání nebo které mají velmi malé pracovní zkušenosti, a to prokázáním a vytvořením tržní hodnoty pro jejich dovednosti a schopnosti získané v různých prostředích.

Z hlediska jednotlivce přináší uznávání vyhlídky na větší zaměstnatelnost, vyšší mzdu a profesní přesuny, snazší přenositelnost dovedností mezi jednotlivými zeměmi, druhou šanci pro osoby, které předčasně ukončily školní docházku, lepší přístup k formálnímu vzdělávání a odborné přípravě, větší motivaci k učení a větší sebedůvěru.

Uznávání znalostí získaných neformálním a informálním učením celkově přispívá rovněž k dosažení hlavních cílů strategie Evropa 2020 týkajících se předčasného ukončení školní docházky, podílů obyvatel ve věku od 30 do 34 let, kteří mají ukončené terciární nebo rovnocenné vzdělání, celkové míry zaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení, které byly sledovány během evropského semestru.

Návaznost na politický program Evropy

Uznávání neformálního a informálního učení je součástí evropského politického programu od roku 2001, kdy Komise definovala celoživotní učení jako veškeré činnosti učení podniknuté během celého života s cílem zlepšit znalosti, dovednosti a schopnosti v rámci osobního, občanského, sociálního nebo zaměstnaneckého hlediska. Od Kodaňského prohlášení o posílení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy byla přijata řada iniciativ s cílem rozvíjet evropské nástroje v oblasti celoživotního učení:

- V roce 2004 byly ve formě závěrů Rady přijaty **společné evropské zásady pro uznávání**.
- V roce 2004 byl stanoven rámec **Europass**, včetně Europass-životopisu (Europass-CV) a souboru dokladů, které mohou občané používat ke zlepšení způsobu, jak v Evropě sdělovat svoji kvalifikaci a své schopnosti a jak o nich informovat. K dalším nástrojům pro dokumentování výsledků vzdělávání patří pas mládeže (**Youthpass**) v rámci programu Mládež v akci a **pasů odvětvových dovedností a kvalifikací** vyvinuté v rámci evropského odvětvového sociálního dialogu.
- Významným mezníkem na cestě k uznávání neformálního a informálního učení bylo přijetí doporučení o zavedení **evropského rámce kvalifikací (ERK)** pro celoživotní učení Evropským parlamentem a Radou v roce 2008. ERK představuje referenční nástroj pro srovnávání úrovní kvalifikací stanovených prostřednictvím výsledků vzdělávání. To vedlo k probíhajícímu procesu, v jehož rámci všechny členské státy vytvářejí své **vnitrostátní rámce kvalifikací**, jimiž odkazují na evropské úrovně kvalifikací. Prostřednictvím tohoto procesu budou kvalifikace srovnatelnější a snáze srozumitelné pro zaměstnavatele, vzdělávací instituce, pracovníky a studující.
- V roce 2009 zveřejnily Komise a Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání (Cedefop) **evropské pokyny pro uznávání neformálního a informálního učení**, které tvůrcům politik a odborníkům poskytují technická doporučení týkající se uznávání. Tyto pokyny se zaměřují na různá hlediska

uznávání (např. individuální, organizační, vnitrostátní, evropské). Pokyny představují praktický nástroj, jehož použití je dobrovolné.

- Spolu s ostatními nástroji usnadňují uznávání neformálního a informálního učení systémy kreditů založené na výsledcích vzdělávání. V případě vysokoškolského vzdělávání se to týká **evropského systému pro převod a kumulaci kreditů (ECTS)**, který byl vyvinut v rámci boloňského procesu k usnadnění mobility mezi vysokoškolskými institucemi. U odborného vzdělávání a přípravy se jedná o **evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET)**.

Program celoživotního učení mimoto od roku 2007 financoval řadu pilotních projektů, které umožnily rozvoj postupů a nástrojů pro uznávání v konkrétních odvětvích nebo kontextech, zejména v rámci odborného vzdělávání a přípravy a vzdělávání dospělých. K rozvoji systémů uznávání se v některých zemích využívá Evropský sociální fond.

Navzdory existenci těchto evropských politik je v Evropě pokrok v oblasti uznávání nerovný, nesoustavný a pomalý.

Podle poslední aktualizace evropského katalogu pro uznávání neformálního a informálního učení z roku 2010 mají pouze čtyři členské státy EU vysoce vyvinutý systém uznávání, přičemž dalších sedm členských států má buď vnitrostátní systém v počáteční fázi, nebo náležitě zavedený, avšak částečný systém uznávání v jednom či více odvětvích.

Výzva k okamžitým opatřením

To znamená, že většina členských států EU nemá ucelený systém uznávání. V zemích s náležitě rozvinutým systémem je přístup k uznávání začleněn do systému celoživotního učení (např. zakotvený v právních předpisech), uznávání je podporováno infrastrukturou a zúčastněné strany (zejména sociální partneři) jsou aktivně zapojeny; kromě toho je uznávání dovedností a schopností cenově dostupné pro žadatele. Některé země přijaly nedávno iniciativy v oblasti uznávání jako součást rozvoje vnitrostátního rámce kvalifikací. V jiných zemích došlo pouze k omezenému rozvoji, což odráží chybějící vnitrostátní strategii, nedostatečné povědomí o uznávání v praxi, v některých případech nedostatečnou důvěru v uznávání ze strany jednotlivců a zaměstnavatelů a rovněž existenci kulturních a subjektivních překážek.

Rozdílná dostupnost vnitrostátních politik a postupů v oblasti uznávání a rovněž stávající rozdíly mezi členskými státy omezují srovnatelnost a transparentnost systémů uznávání. Ztěžují občanům kombinování výsledků učení dosažených v různých prostředích, na různých úrovních a v různých zemích. Vytvářejí překážky pro nadnárodní mobilitu studujících a pracovníků v době, kdy je tato mobilita potřebná k zajištění většího hospodářského růstu.

Vzhledem k naléhavé potřebě zvýšit mobilitu pracovníků, která snižuje nedostatek kvalifikovaných pracovníků, a rovněž lépe oceňovat dovednosti a schopnosti získané mimo formální systémy, oznámila Komise ve stěžejních iniciativách strategie Evropa 2020 „Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa“² a „Mládež v pohybu“³ a ve svých nedávných iniciativách týkajících se Aktu o jednotném trhu⁴ a balíčku opatření pro zaměstnanost⁵ tento

² KOM(2010) 682 v konečném znění.

³ KOM(2010) 477 v konečném znění.

⁴ KOM(2011) 206 v konečném znění.

návrh doporučení Rady o uznávání neformálního a informálního učení jako příspěvek na úrovni EU k urychlení programu reforem.

Opatření EU v oblasti uznávání usilující o spolupráci a koordinaci aktivit mezi členskými státy může usnadnit mobilitu pracovníků a studujících prostřednictvím lepšího vzájemného uznávání dovedností získaných v rámci neformálního a informálního učení. Zavedením větší spolupráce a silnější koordinace mezi členskými státy se zvýší transparentnost systémů uznávání a vzájemná důvěra členských států v tyto systémy. To může přinést prospěch zejména členským státům s nízkou úrovní důvěry a malou tradicí v oblasti uznávání neformálního a informálního učení. Členské státy samy nemohou dosáhnout vzájemné důvěry tak účinně, jak jí lze dosáhnout prostřednictvím opatření na úrovni EU.

Součástí právních aspektů tohoto návrhu je zvláštní monitorování uplatňování doporučení Rady. Komise bude rovněž sledovat celkový pokrok v oblasti uznávání informálního a neformálního učení v členských státech v rámci celkových strukturálních reforem vzdělávání a odborné přípravy, které jsou monitorovány prostřednictvím evropského semestru a otevřené metody koordinace na základě strategického rámce „Vzdělávání a odborná příprava 2020“.

2. VÝSLEDKY KONZULTACÍ SE ZÚČASTNĚNÝMI STRANAMI A POSOUZENÍ DOPADŮ

Konzultace

Konzultace měly tyto formy:

- otevřené konzultace prostřednictvím internetového průzkumu, které se uskutečnily v období od prosince 2010 do února 2011. Výzvy k účasti na internetovém průzkumu a k předložení stanoviska byly zaslány příslušníkům nejdůležitějších skupin a ostatním zúčastněným stranám v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, zaměstnanosti, mládeže a sportu⁶,
- diskuse na zasedáních politických subjektů, zejména poradní skupiny pro evropský rámec kvalifikací,
- schůzky odborníků a činnosti vzájemného učení, které organizovala skupina pro uznávání výsledků učení, jež působí v rámci poradní skupiny pro ERK,
- činnosti vzájemného učení v oblasti vysokoškolského vzdělávání, odborného vzdělávání a přípravy a vzdělávání dospělých.

⁵ COM(2012) 173 v konečném znění.

⁶ Stálá zastoupení EU, Výbor pro vzdělávání, poradní skupina pro evropský rámec kvalifikací, skupina pro uznávání výsledků učení, fórum zúčastněných stran v oblasti celoživotního učení, poradní výbor pro odborné vzdělávání a přípravu, skupina uživatelů evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu, pracovní skupina pro vzdělávání dospělých, pracovní skupina pro modernizaci vysokoškolského vzdělávání, skupina pro monitorování boloňského procesu, střediska Europass a Euroguidance, evropská síť pro rozvoj politik v oblasti celoživotního poradenství, poradní výbor pro Youthpass, síť národních informačních středisek pro uznávání akademických titulů, síť pro uznávání předchozího vzdělávání a učení vysokoškolskými institucemi, odborná skupina pro mobilitu mladých dobrovolníků.

Sociální partneři, zástupci jak zaměstnavatelů, tak i odborových svazů, byli konzultováni jako členové poradní skupiny pro ERK a prostřednictvím jejich účasti na řadě činností v rámci vzájemného učení.

Výše zmíněný internetový průzkum vedl k 469 odpovědím na uzavřené a otevřené otázky, jež byly doplněny 24 stanovisky. Poměr mezi odpověďmi poskytnutými jednotlivci (53 %) a organizacemi (47 %) byl poměrně vyvážený.

Výsledky prokázaly nedostatečnou celkovou soudržnost přístupů k uznávání v rámci členských států a mezi nimi a rovněž existenci velkého počtu omezení s ohledem na účinné uplatňování uznávání v praxi. Odpovědi ukázaly naprostou shodu, pokud jde o význam zviditelnění dovedností získaných prostřednictvím životních a pracovních zkušeností. Odpovědi ukázaly rovněž širokou podporu pro evropskou iniciativu, jejímž cílem je zlepšit politiky a postupy v oblasti uznávání v členských státech EU.

Evropskou iniciativu týkající se uznávání podpořily taktéž konzultace poradní skupiny pro ERK a různé činnosti v rámci vzájemného učení.

Posouzení dopadů

V rámci posouzení dopadů byly srovnány tři možnosti evropských opatření v oblasti uznávání neformálního a informálního učení, a to 1) základní scénář založený na zachování stávající situace a jejím očekávaném vývoji bez dalších opatření EU, 2) doporučení Rady o zavedení uznávání neformálního a informálního učení a 3) vytvoření nového procesu založeného na nové otevřené metodě koordinace zaměřené na uznávání s cílem vypracovat Evropskou chartu kvality uznávání.

Sociální, hospodářské a jiné dopady tří posuzovaných možností byly zkoumány z kvalitativního hlediska na základě pravděpodobných dopadů, jelikož nebyly k dispozici žádné konkrétní údaje.

Možnost č. 2, tedy doporučení Rady zaměřené na zavedení uznávání, se ukázala jako nejúčelnější a nejúčinnější možnost, která vytváří největší kladné hospodářské a sociální dopady. Jedná se o možnost, jež je nejvíce v souladu s cíli politiky EU. Na základě doporučení Rady přijmou členské státy formální závazek k jednání. Je to nejsilnější dostupný nástroj v oblasti právně nevynutitelných předpisů. Minulé zkušenosti, zejména zkušenosti s ERK, ukázaly, že tento nástroj je schopen vyvíjet vzájemný tlak na přijetí opatření ze strany členských států.

Co se týká možnosti č. 1 (základní scénář), z posouzení dopadů vyplynulo, že se stávající situace v oblasti uznávání bude podle očekávání měnit pouze velmi pomalu, pokud-li přijata další opatření, což znamená, že by v Evropě přetrvávala omezená dostupnost a využívání uznávání znalostí získaných neformálním a informálním učením a i nadále by chyběl harmonizovaný přístup k uznávání.

Možnost č. 3 (nová otevřená metoda koordinace) by podle očekávání v porovnání se základním scénářem vedla k zlepšení, pokud jde o účelnost, účinnost a soulad s širšími cíli politiky EU. Zavedení nové otevřené metody koordinace by však vytvořilo dodatečné struktury a dodatečné mechanismy podávání zpráv a u členských států by zvýšilo administrativní zátěž a náklady. Mimoto by nebyly poskytnuty dostatečné záruky, pokud jde o přijetí opatření v oblasti uznávání v přiměřeném časovém rámci, jelikož by úspěch závisel výhradně na otevřené metodě koordinace.

Podle posouzení dopadů má doporučení Rady zaměřující se na zavedení uznávání v porovnání s ostatními dvěma možnostmi rovněž tyto výhody:

- odstraní nedostatky v oblasti uznávání, jež v současnosti existují v dostupných evropských nástrojích, jako je ERK, Europass a systémy kreditů. Zejména odstraní nedostatky v evropském rámci kvalifikací, který sice prosazuje uznávání neformálního a informálního učení, avšak neposkytuje žádné další vodítko k jeho zavedení,
- navrhne konkrétní praktická opatření k zavedení uznávání v členských státech,
- doporučení Rady jakožto právní nástroj signalizuje závazek členských států přijmout stanovená opatření, z nichž většina bude vyžadovat zavedení na vnitrostátní úrovni a přizpůsobení vnitrostátnímu kontextu,
- výslovně zapojuje příslušné zúčastněné strany (účastníky trhu práce, mládežnické/dobrovolné organizace, instituce vzdělávání a odborné přípravy) do rozvoje systémů uznávání,
- členské státy budou nadále spolupracovat v rámci stávajících struktur otevřené metody koordinace, zejména poradní skupiny pro ERK, která představuje jednodušší prováděcí strukturu, než se předpokládá v rámci možnosti č. 3,
- vytvoří nový a silnější politický základ pro spolupráci v oblasti uznávání neformálního a informálního učení.

3. PRÁVNÍ STRÁNKA NÁVRHU

Shrnutí navrhovaných opatření

Navrhovaná opatření zahrnují praktická doporučení adresovaná členským státům, aby do roku 2015 poskytly všem občanům možnost nechat si uznat své dovednosti získané mimo systémy formálního vzdělávání a odborné přípravy a využívat toto uznání při práci a dalším vzdělávání v celé Evropě. Konkrétněji z těchto opatření vyplývají následující doporučení pro členské státy:

- zajistit, aby byly do roku 2015 zřízeny vnitrostátní systémy pro uznávání neformálního a informálního učení, které všem občanům umožní nechat si uznat své znalosti, dovednosti a schopnosti, bez ohledu na prostředí, v němž k učení došlo. Toto uznání je základem pro přiznání úplné nebo částečné kvalifikace, aniž by byly dotčeny ostatní platné právní předpisy Unie, zejména směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací,
- vnitrostátní systémy uznávání neformálního a informálního učení by se měly zaměřit na tyto čtyři aspekty uznávání: určení výsledků učení, jejich zdokumentování, jejich posouzení na základě schválených standardů a jejich osvědčení,
- ve formě odpovídající danému vnitrostátnímu kontextu zajistit, aby byly informace o možnostech uznávání široce přístupné (zejména pro znevýhodněné skupiny), aby byl přístup k uznávání pro občany, kteří o něj usilují, cenově dostupný, aby související poradenství a konzultace byly přístupné a cenově dostupné, a aby byly

vytvořeny transparentní mechanismy pro zajištění kvality, které se vztahují na systém uznávání, pokud jde o posuzování (metody a nástroje, kvalifikovaní hodnotitelé) i jeho výsledky (schválené standardy),

- umožnit jednotlivcům, aby se podrobili ověření svých dovedností a schopností do tří měsíců od zjištění potřeby, jako je například riziko ztráty zaměstnání nebo nejisté formy zaměstnání. Za tímto účelem je nutno podporovat využívání stávajících a budoucích nástrojů Europass k usnadnění určení a zdokumentování výsledků učení. Je třeba posílit vazby mezi opatřeními v oblasti uznávání a systémy kreditů, jako je ECTS a ECVET,
- zapojit sociální partnery a ostatní příslušné zúčastněné strany, tj. organizace zaměstnavatelů, odborové svazy, obchodní, průmyslové a řemeslné komory, vnitrostátní subjekty podílející se na procesu uznávání odborných kvalifikací, služby zaměstnanosti, mládežnické organizace, pracovníky s mládeží, poskytovatele vzdělávání a odborné přípravy a rovněž organizace občanské společnosti, do rozvoje mechanismů uznávání a dokumentování výsledků učení dosažených v neformálním a informálním kontextu,
- podporovat partnerství a jiné iniciativy k snazšímu dokumentování výsledků učení, které byly vyvinuty v rámci malých a středních podniků a jiných malých organizací,
- poskytovat pobídky zaměstnavatelům, mládežnickým organizacím a organizacím občanské společnosti s cílem prosazovat a usnadňovat určení a dokumentování výsledků učení dosažených v rámci pracovní či dobrovolné činnosti,
- poskytovat pobídky poskytovatelům vzdělávání a odborné přípravy s cílem usnadnit přístup k formálnímu vzdělávání a odborné přípravě a udělovat výjimky na základě výsledků učení dosažených v neformálním a informálním prostředí a zajistit koordinaci mezi vzděláváním, odbornou přípravou, službami zaměstnanosti a službami pro mládež a rovněž mezi příslušnými politikami.

Hlavním subjektem dohlížejícím na opatření, která jsou navrhována v tomto doporučení, je poradní skupina pro ERK. Navrhovaná opatření předpokládají rovněž poskytnutí informací o následných krocích podniknutých v návaznosti na opatření ve společné zprávě Komise a Rady zveřejňované v rámci strategie „Vzdělávání a odborná příprava 2020“. Pokrok při vytváření vnitrostátních systémů pro uznávání neformálního a informálního učení bude posouzen ve výroční zprávě Cedefop o rozvoji vnitrostátních rámců kvalifikací v Evropě.

Navrhovaná opatření vyžadují, aby Komise: 1) pravidelně aktualizovala evropské pokyny pro uznávání neformálního a informálního učení; 2) usnadňovala účinné vzájemné učení a výměnu zkušeností a osvědčených postupů, což umožní zemím s nejméně rozvinutým systémem uznávání využít zkušeností nejrozvinutějších zemí; 3) ve spolupráci s členskými státy zajistila, aby evropské programy pro vzdělávání, odbornou přípravu a mládež a evropské strukturální fondy podporovaly opatření přijatá v návaznosti na toto doporučení; a 4) ve spolupráci s členskými státy a po konzultaci se zúčastněnými stranami posoudila a vyhodnotila kroky podniknuté v návaznosti na navrhovaná opatření.

Právní základ

Články 165 a 166 Smlouvy o fungování Evropské unie stanoví, že Unie přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání a provádí politiku odborného vzdělávání podporou spolupráce mezi

členskými státy, a je-li to nezbytné, podporováním a doplňováním činnosti členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a za organizaci odborného vzdělávání.

Tato iniciativa doporučuje společné oblasti činnosti, jež mají být na úrovni členských států zavedeny s určitou evropskou podporou. Navrhuje opatření, která bude nutno přijmout na úrovni EU a členských států. Úroveň EU zajistí zejména koordinaci s příslušnými evropskými nástroji a podporou, například organizováním činností vzájemného učení. Členské státy budou i nadále zcela odpovědné za návrhy, vypracování a provádění svých opatření (právní a správní předpisy, kolektivní smlouvy) pro uznávání výsledků neformálního a informálního učení. Opatření na těchto dvou úrovních se vzájemně doplňují a jsou zaručena práva členských států.

Návrh

DOPORUČENÍ RADY

o uznávání neformálního a informálního učení

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na články 165 a 166 této smlouvy,

s ohledem na návrh Evropské komise,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) Uznávání výsledků učení (znalostí, dovedností a schopností) dosažených v neformálním a informálním kontextu, včetně prostřednictvím otevřených vzdělávacích zdrojů, je zásadní pro přístup občanů na trh práce a k celoživotnímu učení.
- (2) V době, kdy se Evropská unie potýká s vážnou hospodářskou krizí, jež má za následek prudký růst nezaměstnanosti, je pro fungování trhu práce a zvýšení konkurenceschopnosti a hospodářského růstu uznávání veškerých příslušných znalostí, dovedností a schopností bez ohledu na způsob, jakým byly získány, důležitější než kdy dříve.
- (3) Hlavními zúčastněnými stranami při poskytování příležitostí k neformálnímu a informálnímu učení a při případných následných postupech uznávání jsou organizace zaměstnavatelů, jednotliví zaměstnavatelé, odborové svazy, průmyslové, obchodní a řemeslné komory, vnitrostátní subjekty podílející se na procesu uznávání odborných kvalifikací, služby zaměstnanosti, mládežnické organizace, pracovníci s mládeží, poskytovatelé vzdělávání a odborné přípravy a rovněž organizace občanské společnosti.
- (4) Strategie Evropa 2020 pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění⁷ požaduje rozvoj dovedností a schopností k dosažení hospodářského růstu a zaměstnanosti; její stěžejní iniciativy⁸ zdůrazňují potřebu flexibilnějších učebních plánů, které mohou usnadňovat přechody mezi světy práce a učení a jež by měly umožnit rovněž uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení.

⁷ KOM(2010) 2020 v konečném znění.

⁸ Mládež v pohybu, KOM(2010) 477 v konečném znění, Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa, KOM(2010) 682 v konečném znění.

- (5) V závěrech Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“)⁹ se uvádí, že by celoživotní učení mělo být koncipováno tak, aby zahrnovalo učení ve všech prostředích, ať již jde o formální, neformální nebo informální učení.
- (6) „Strategie EU pro mládež: investování do mládeže a posílení jejího postavení – Obnovená otevřená metoda koordinace přístupu k problémům a příležitostem mládeže“ z roku 2009¹⁰ vyžaduje lepší uznávání dovedností mladých lidí získaných v neformálním vzdělávání a zdůrazňuje nutnost plně využívat škálu nástrojů na úrovni EU pro uznávání dovedností a kvalifikací. Strategie byla schválena usnesením Rady ze dne 27. listopadu 2009 o obnoveném rámci evropské spolupráce v oblasti mládeže (2010–2018)¹¹.
- (7) V komuniké ze zasedání v Bruggách v prosinci 2010¹² evropští ministři odpovědní za odborné vzdělávání a přípravu, evropští sociální partneři a Evropská komise prohlásili, že by zúčastněné země měly nejpozději v roce 2015 začít vytvářet vnitrostátní postupy pro uznávání neformálního a informálního učení, které se podle potřeby opírají o vnitrostátní rámce kvalifikací.
- (8) V závěrech Rady o modernizaci vysokoškolského vzdělávání ze zasedání ve dnech 28. a 29. listopadu 2011 byly členské státy vyzvány, aby rozvinuly jasné plány přechodu od odborného vzdělávání a jiných druhů vzdělávání ke vzdělávání vysokoškolskému a vypracovaly mechanismy pro uznávání předchozího vzdělání a zkušeností získaných mimo rámec formálního vzdělávání a odborné přípravy, zejména prostřednictvím řešení výzev souvisejících se zaváděním a používáním vnitrostátních rámců kvalifikací souvisejících s evropským rámcem kvalifikací¹³.
- (9) Usnesení Rady ze dne 20. prosince 2011 o obnoveném evropském programu pro vzdělávání dospělých stanovilo jako jednu ze svých prioritních oblastí na období 2012–2014 zavedení plně funkčních systémů pro potvrzování neformálního a informálního učení a podporu jejich využívání dospělými všech věkových kategorií a na všech úrovních kvalifikace, jakož i podniky a jinými organizacemi¹⁴.
- (10) V Aktu o jednotném trhu¹⁵ Komise zdůraznila, že zvýšená mobilita kvalifikované pracovní síly umožní evropskému hospodářství dosáhnout vyšší konkurenceschopnosti, a v balíčku opatření pro zaměstnanost ze dne 17. dubna 2012¹⁶ byla zmíněna nutnost zlepšit spolupráci mezi světem práce a světem odborné přípravy.
- (11) V usnesení Rady ze dne 12. listopadu 2002 o podpoře posílené evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a odborné přípravy¹⁷ a v Kodaňském prohlášení ze dne

⁹ Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.

¹⁰ KOM(2009) 200 v konečném znění.

¹¹ Úř. věst. C 311, 19.12.2009, s. 1.

¹² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf

¹³ Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 36.

¹⁴ Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 1.

¹⁵ KOM(2011) 206 v konečném znění.

¹⁶ COM (2012) 173 v konečném znění.

¹⁷ Úř. věst. C 13, 18.1.2003.

30. listopadu 2002¹⁸ se požadovalo vypracování společných zásad pro uznávání neformálního a informálního učení.

- (12) V závěrech Rady ze dne 18. května 2004 byly přijaty společné evropské zásady pro uznávání neformálního a informálního učení¹⁹.
- (13) Od roku 2004 je pravidelně zveřejňován evropský katalog pro uznávání neformálního a informálního učení obsahující aktuální informace o stávajících postupech uznávání v evropských zemích²⁰ a v roce 2009 byly zveřejněny evropské pokyny pro uznávání neformálního a informálního učení²¹.
- (14) Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení²² uvádělo, že všech úrovní kvalifikace by mělo být možno dosáhnout formálním, neformálním a informálním učením; členské státy v něm byly rovněž vyzvány, aby uvedly své vnitrostátní systémy kvalifikací do vztahu s evropským rámcem kvalifikací a v případě potřeby vytvořily vnitrostátní rámce kvalifikací, které podpoří uznávání neformálního a informálního učení.
- (15) Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. prosince 2004²³ zavedlo Europass, evropský soubor dokladů, které mohou občané používat ke zlepšení způsobu, jak v Evropě sdělovat svoji kvalifikaci a své schopnosti a jak o nich informovat.
- (16) Evropský systém pro převod a kumulaci kreditů (ECTS) vytvořený v rámci boloňského procesu uděluje kredity za formální učení na základě výsledků vzdělávání a studijní zátěže a usnadňuje rovněž přiznávání kreditů na základě výsledků neformálního a informálního učení ze strany vysokoškolských institucí.
- (17) Doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. června 2009 vytvořilo evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET)²⁴, který se má používat pro přenos, uznávání a shromažďování výsledků učení jednotlivců dosažených ve formálním, neformálním a informálním kontextu.
- (18) Konzultace ve formě internetového průzkumu²⁵, diskuse v rámci příslušných politických subjektů a rovněž rozmanité činnosti vzájemného učení za účasti sociálních partnerů prokázaly naprostou shodu, pokud jde o význam zviditelnění dovedností získaných prostřednictvím životních a pracovních zkušeností, a ukázaly širokou podporu evropské iniciativě zaměřené na zlepšení politiky a postupů v oblasti uznávání v členských státech EU,

¹⁸ Prohlášení evropských ministrů odpovědných za odborné vzdělávání a přípravu a Evropské komise ze zasedání v Kodani ve dnech 29. a 30. listopadu 2002 o posílení evropské spolupráci v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf

¹⁹ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/informal/validation2004_en.pdf

²⁰ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/about-cedefop/projects/validation-of-non-formal-and-informal-learning/index.aspx>

²¹ Cedefop, 2009, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf

²² Úř. věst. C 111, 6.5.2008, s. 1.

²³ Úř. věst. L 390, 31.12.2004, s. 6.

²⁴ Úř. věst. C 155, 8.7.2009, s. 11.

²⁵ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/consult/vnfil/report_en.pdf

PŘIJALA TOTO DOPORUČENÍ:

1. S cílem nabídnout všem občanům²⁶ možnost, aby ukázali, co se naučili mimo školu, a aby tyto znalosti využívali ve svém profesním životě nebo při dalším učení, by členské státy měly:
 - (1) do roku 2015 zajistit, aby byl vytvořen vnitrostátní systém uznávání neformálního a informálního učení²⁷, který občanům umožní:
 - i) nechat si uznat své dovednosti, znalosti a schopnosti získané prostřednictvím neformálního a informálního učení, včetně prostřednictvím otevřených vzdělávacích zdrojů, a
 - ii) získat úplnou nebo částečnou kvalifikaci na základě uznaných znalostí získaných neformálním a informálním učení, aniž by byly dotčeny ostatní platné právní předpisy Unie, zejména směrnice 2005/36/ES²⁸ o uznávání odborných kvalifikací;
 - (2) zajistit, aby vnitrostátní systém uznávání neformálního a informálního učení obsahoval tyto prvky:
 - podporu občanů při určování výsledků učení dosažených v neformálním a informálním kontextu,
 - pomoc občanům při dokumentování výsledků učení dosažených v neformálním a informálním kontextu,
 - posouzení výsledků učení jednotlivce dosažených v neformálním a informálním kontextu,
 - osvědčení závěrů, pokud jde o posouzení výsledků učení dosažených v neformálním a informálním kontextu ve formě kvalifikace, a to jako kredity vedoucí ke kvalifikaci nebo jiným vhodným způsobem.

Je třeba zajistit, aby všichni občané mohli výše zmíněné možnosti využít podle svých potřeb, a to zvláště nebo v kombinaci;
 - (3) zajistit, aby vnitrostátní systémy uznávání neformálního a informálního učení přihlížely k celostátním, regionálním a/nebo místním, jakož i odvětvovým potřebám a dodržovaly tyto zásady:
 - systém uznávání je soudržnou a nedílnou součástí vnitrostátního rámce kvalifikací vyvinutého v souladu s evropským rámcem kvalifikací,
 - informace o možnostech uznávání jsou široce přístupné jednotlivcům i organizacím,

²⁶ Občané EU a rovněž státní příslušníci třetích zemí, kteří pobývají legálně v EU.

²⁷ Pojmy definované v příloze I.

²⁸ Úř. věst. L 255, 30.9.2005, s. 22.

- systém uznávání se zaměřuje zejména na znevýhodněné skupiny, včetně občanů, kterým nejvíce hrozí nezaměstnanost nebo nejistá forma zaměstnání, jelikož může zvýšit jejich účast v celoživotním učení a zlepšit jejich přístup na trh práce,
 - nezaměstnané osoby nebo osoby s nejistou formou zaměstnání mají možnost podrobit se ověření svých dovedností a schopností do tří měsíců od zjištění potřeby,
 - přístup k uznávání je pro občany, kteří chtějí provést postup pro uznání, cenově dostupný,
 - pro jednotlivce, kteří chtějí provést postup pro uznání, jsou přístupné a cenově dostupné poradenství a konzultace,
 - jsou zavedena transparentní opatření k zajištění kvality, která podporují spolehlivé, platné a věrohodné metody a nástroje hodnocení,
 - je zajištěn rozvoj odborné způsobilosti pracovníků podílejících se na procesu uznávání ve všech příslušných odvětvích,
 - kvalifikace získané uznáním znalostí nabytých neformálním a informálním učením dodržují schválené standardy, které jsou stejné jako standardy kvalifikací získaných prostřednictvím formálních vzdělávacích programů nebo rovnocenné těmto standardům,
 - je podporováno využívání stávajících a budoucích nástrojů rámce Europass v zájmu snazšího dokumentování výsledků učení,
 - existují synergie mezi opatřeními v oblasti uznávání a systémy kreditů, které se používají v systému formálního vzdělávání a odborné přípravy, např. ECTS a ECVET;
- (4) zajistit zapojení příslušných zúčastněných stran, jako jsou zaměstnavatelé, odborové svazy, průmyslové, obchodní a řemeslné komory, vnitrostátní subjekty podílející se na procesu uznávání odborných kvalifikací, služby zaměstnanosti, mládežnické organizace, pracovníci s mládeží, poskytovatelé vzdělávání a odborné přípravy a rovněž organizace občanské společnosti, do rozvoje a zavádění prvků a mechanismů uvedených v bodech 2 a 3 spolu s poskytováním pobídek:
- zaměstnavatelům, mládežnickým organizacím a organizacím občanské společnosti k prosazování a usnadňování určování a dokumentování výsledků učení získaných v rámci pracovní nebo dobrovolné činnosti s pomocí příslušných nástrojů (zejména nástrojů vyvinutých na základě rámce Europass),
 - poskytovatelům vzdělávání a odborné přípravy v zájmu usnadnění přístupu k formálnímu vzdělávání a odborné přípravě na základě výsledků učení dosažených v neformálním a informálním prostředí a případně udělování výjimek a/nebo kreditů za příslušné výsledky učení dosažené v neformálním a informálním kontextu;

- (5) zajistit koordinaci mezi vzděláváním, odbornou přípravou, službami zaměstnanosti a službami pro mládež a rovněž mezi příslušnými politikami.

2. Členské státy a Komise by měly přijmout tato opatření:

- (1) zajistit přijetí opatření v návaznosti na toto doporučení poradní skupinou pro ERK²⁹ a zajistit zapojení příslušných mládežnických organizací a zástupců dobrovolného sektoru do následných činností poradní skupiny pro ERK;
- (2) informovat o pokroku dosaženém po přijetí tohoto doporučení v příští společné zprávě Komise a Rady zveřejněné v rámci strategie Vzdělávání a odborná příprava 2020 v roce 2015 a v následných společných zprávách;
- (3) podporovat provádění tohoto doporučení využitím odborných znalostí agentur Unie, zejména Cedefop, a to prostřednictvím informací o vytváření vnitrostátních systémů uznávání neformálního a informálního učení obsažených ve výroční zprávě o rozvoji vnitrostátních rámců kvalifikace a prostřednictvím podpory Komise při pravidelné aktualizaci evropského katalogu pro uznávání neformálního a informálního učení.

3. Komise by měla:

- (4) členské státy a zúčastněné strany podporovat:
 - usnadněním účinného vzájemného učení a výměny zkušeností a osvědčených postupů,
 - pravidelnou aktualizací evropských pokynů pro uznávání neformálního a informálního učení, které jsou shrnuty v příloze II;
- (5) dále rozvíjet nástroje v rámci Europass, jež usnadní transparentnost a uznávání uznaných výsledků učení, jichž bylo dosaženo v neformálním a informálním kontextu, v celé Unii;
- (6) ve spolupráci s členskými státy zajistit, aby program celoživotního učení, program Mládež v pohybu, budoucí evropský program pro vzdělávání, odbornou přípravu, mládež a sport a evropské strukturální fondy podporovaly uplatňování tohoto doporučení;
- (7) ve spolupráci s členskými státy a po konzultaci s dotčenými zúčastněnými stranami posoudit a vyhodnotit opatření přijatá v reakci na toto doporučení a do 31. července 2017 podat Radě zprávu o získaných zkušenostech a důsledcích pro budoucnost, v případě potřeby včetně možného přezkumu a revize tohoto doporučení.

²⁹ Zřízená doporučením Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. dubna 2008 o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení, Úř. věst. C 111/1, 6.5.2012, s. 1.

V Bruselu dne

*Za Radu
předseda*

PŘÍLOHA I DEFINICE

Pro účely tohoto doporučení se použijí tyto definice:

- (a) *Formální učení* se uskutečňuje v organizovaném a strukturovaném prostředí věnovaném výhradně vzdělávání a zpravidla vede k přiznání kvalifikace, obvykle ve formě osvědčení nebo diplomu. To zahrnuje systémy všeobecného vzdělávání, počátečního odborného vzdělávání a vysokoškolského vzdělávání.
- (b) *Neformální učení* je učení, které se uskutečňuje prostřednictvím plánovaných činností (pokud jde o cíle učení, dobu učení), při nichž existuje určitá forma podpory při učení (např. vztah student-učitel). Může zahrnovat programy k osvojení pracovních dovedností, zlepšení gramotnosti u dospělých a programy základního vzdělávání pro osoby, které předčasně ukončily školní docházku. Velmi častými případy neformálního učení jsou vnitropodnikové kurzy, jejichž prostřednictvím podniky zdokonalují a zvyšují dovednosti svých zaměstnanců, jako jsou dovednosti v oblasti informačních a komunikačních technologií, strukturované učení na internetu (např. využívání otevřených vzdělávacích zdrojů) a kurzy pořádané organizacemi občanské společnosti pro své členy, cílovou skupinu nebo širokou veřejnost.
- (c) *Informální učení* je učení, které je výsledkem každodenních činností souvisejících s prací, rodinou nebo volným časem. Není organizováno nebo strukturováno, pokud jde o cíle a dobu učení či podporu při učení. Informální učení může být z hlediska učící se osoby nezáměrné. K příkladům výsledků učení dosažených v informálním kontextu patří dovednosti získané prostřednictvím životních a pracovních zkušeností. Příkladem jsou dovednosti v oblasti řízení projektů nebo informačních a komunikačních technologií získané v práci; jazykové znalosti a mezikulturní dovednosti získané při pobytu v jiné zemi; dovednosti v oblasti informačních a komunikačních technologií získané mimo práci, dovednosti získané při dobrovolné činnosti, kulturních činnostech, sportu, práci s mládeží nebo prostřednictvím činností v domácnosti (např. péče o dítě).
- (d) *Kvalifikace* je formální výsledek procesu hodnocení a uznávání, který je získán poté, co příslušný subjekt rozhodl, že dosažené výsledky učení jednotlivce odpovídají daným standardům.
- (e) *Výsledky učení* jsou vyjádřením toho, co učící se osoba zná, čemu rozumí a je schopna vykonávat po ukončení vzdělávacího procesu, a to z hlediska znalostí, dovedností a schopností.
- (f) *Vnitrostátní rámec kvalifikací* je soudržný a obsáhlý popis úrovní kvalifikace na základě výsledků učení.
- (g) *Uznávání* je proces potvrzení ze strany pověřeného subjektu, že dotyčná osoba dosáhla výsledků učení na základě příslušného standardu. Tento proces sestává ze čtyř různých fází: 1) určení konkrétních zkušeností jednotlivce prostřednictvím dialogu, 2) zdokumentování s cílem zviditelnit zkušenosti jednotlivce, 3) formální posouzení těchto zkušeností a 4) uznání vedoucí k osvědčení například částečné nebo úplné kvalifikace.

PŘÍLOHA II: **Shrnutí pokynů pro uznávání neformálního a informálního učení**

Účinné postupy: evropské hledisko

Postup uznávání informálního a neformálního učení by měl být slučitelný s hlavními prvky uvedenými v evropských zásadách pro uznávání neformálního a informálního učení z roku 2004, evropských zásadách pro zajišťování kvality v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a doporučení týkajícím se evropského referenčního rámce pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy.

Je nutno dále rozvíjet evropskou spolupráci v oblasti uznávání, zejména pravidelnou aktualizací a zdokonalováním těchto pokynů a evropského katalogu pro uznávání neformálního a informálního učení.

K prosazování uznávání a k zlepšení srovnatelnosti a transparentnosti výsledků postupů uznávání lze využívat nástroje a rámce na evropské úrovni (evropský rámec kvalifikací, Europass, evropské systémy kreditů atd.), a tak budovat důvěru přesahující hranice jednotlivých členských států.

Účinné postupy: vnitrostátní hledisko

Uznávání neformálního a informálního učení by se mělo považovat za nedílnou součást vnitrostátního systému kvalifikací.

Důležitý je formativní přístup k posuzování, neboť se zaměřuje na „určování“ znalostí, dovedností a širěji pojatých schopností, které představují rozhodující součást celoživotního učení.

Souhrnné uznávání musí mít jasně vymezenou a jednoznačnou spojitost se standardy používanými ve vnitrostátním systému (nebo rámci) kvalifikací.

Nárok na uznání lze uvážit v případech, kdy se neformální a informální učení považuje za běžnou cestu ke kvalifikaci současně s formálním vzděláváním a odbornou přípravou.

Rozvoj vnitrostátních rámců kvalifikací lze využít jako příležitost k systematickému začlenění uznávání do systémů kvalifikací.

Zavedení uznávání jako nedílné součásti vnitrostátního rámce kvalifikací by mohlo být spojeno s nutností zlepšit přístup ke kvalifikacím, pokrok v rámci kvalifikací a přenos kvalifikací.

Udržitelnost a soudržnost vnitrostátních systémů uznávání by měla být podpořena řádnou analýzou nákladů a přínosů.

Účinné postupy: organizační hledisko

Hlavními zúčastněnými stranami při poskytování příležitostí k uznávání neformálního a informálního učení je formální vzdělávání, podniky, poskytovatelé vzdělávání dospělých a dobrovolné organizace.

Uznávání neformálního a informálního učení představuje výzvy pro formální vzdělávání, pokud jde o rozsah učení, jež lze uznat, a způsob, jak tento proces začlenit do formálních učebních plánů a jejich hodnocení.

Zřizování systémů pro dokumentování znalostí, dovedností a schopností zaměstnanců přináší podnikům velké výhody. Podniky musí nalézt rovnováhu mezi svými oprávněnými zájmy zaměstnavatele a oprávněnými zájmy jednotlivých zaměstnanců.

K neformálnímu a informálnímu učení významně přispívá oblast vzdělávání dospělých a její další rozvoj je třeba podpořit systematickým rozvíjením formativního a souhrnného uznávání.

Třetí (nebo dobrovolný) sektor poskytuje širokou škálu individualizovaných příležitostí k učení, jež jsou v ostatních prostředích vysoce ceněny. Uznávání by se mělo využít k zviditelnění a ocenění výsledků tohoto učení a rovněž napomoci při jejich přenosu do jiných prostředí.

Funkce jednotlivých subjektů podílejících se na uznávání vyžadují koordinaci prostřednictvím institucionálního rámce.

Institucionální cesta k uznávání a certifikaci by neměla vést k osvědčením, jež by se kvůli způsobu jejich dosažení pokládala za osvědčení s odlišným statusem.

Účinné postupy: jednotlivce

Ve středu procesu uznávání stojí jednotlivce. Činnosti ostatních subjektů podílejících se na uznávání je třeba uvážit na základě jejich dopadu na jednotlivce.

Každý by měl mít přístup k uznání výsledků učení a obzvláště důležitý je důraz na motivaci zapojit se do tohoto procesu.

Vícefázový proces uznávání nabízí jednotlivcům mnoho možností rozhodnout o budoucím směřování uznání výsledků učení. Rozhodování je třeba podpořit informacemi, poradenstvím a konzultacemi.

Účinné postupy: struktura procesu uznávání

K vyhodnocení stávajících postupů uznávání a na podporu rozvoje nových postupů lze využít tři procesy – orientace, posouzení a externí audit.

Účinné postupy: metody

Metody uznávání neformálního a informálního učení jsou v zásadě stejné nástroje, jaké se používají při hodnocení formálního učení.

Pokud se používají při uznávání, je nutné tyto nástroje přizpůsobit, spojit a uplatňovat způsobem, který zohledňuje individuální specifickou a nestandardní charakter neformálního a informálního učení.

Nástroje pro posuzování výsledků učení musí odpovídat svému účelu.

Účinné postupy: odborníci v oblasti uznávání

Účinné fungování procesů uznávání v zásadě závisí na odbornosti poradců, hodnotitelů a správců procesu uznávání. Zásadní význam má příprava a další vzdělávání těchto osob.

Součástí programu rozvoje pro odborníky by mělo být vytváření sítí, které umožňuje sdílení zkušeností, a řádné fungování skupiny odborníků.

Vzájemná součinnost odborníků v rámci jednotného procesu uznávání pravděpodobně povede k účinnějším a účelnějším postupům, které podporují jednotlivce usilující o uznání.